

heropening museum Boijmans

Na een lange lijdensweg opent het vernieuwde Boijmans zijn deuren. De weloverwogen ingrepen van architectenpaar Robbrecht/Daem voegen een nieuwe dimensie aan het Rotterdamse museum toe. Maar van architectonisch vuurwerk is geen sprake. door Homme Siebenga

Moderne kunst bevrijd uit depot

Francis Picabia, 'Danger de la Force', 1947-50, olieverf op doek, 120 x 96 cm

Het ontstaan der dingen
plaats Museum Boijmans Van Beuningen, Rotterdam
van 10 mei t/m 27 juli

Laten we het schilderij Grey, Orange on Maroon van Mark Rothko verkopen om een deel van de verbouwing te bekostigen. Met die suggestie joeg Boijmans-directeur Chris Dercon vier jaar geleden velen tegen zich in het harnas, onder wie een deel van zijn eigen staf. Na een storm van protest ging het plan niet door. Het is maar een van de vele financiële, politieke en bouwtechnische incidenten tijdens het nieuwbouwtroject van Museum Boijmans Van Beuningen.

Het rampenscenario resulteerde in forse vertraging en een verdubbeling van de kosten. De nieuwbouw staat er nu eindelijk, maar het opgewaarde stof is nog lang

niet neergedwarreld. De gemeente worstelt met de financiële nasleep. De moegestreden directeur vertrekt naar München (Haus der Kunst), de museumstaf blijft in verwarring achter en het spel rond de opvolging is in volle gang. Een goed moment om de architectonische voetafdruk die Dercon achterlaat eens in ogen-schouw te nemen. Bij het ter perse gaan van deze editie is de nieuwbouw nog niet geheel gereed, maar een eerste inventarisatie valt wel te maken.

bouwhistorie

Het oorspronkelijke museum van architect Van der Steur dateert van 1935. Het is een hermetisch, bakstenen gebouw met een

forse toren als blikvanger. Karakteristiek in het interieur is de aaneenschakeling van intieme kunst kabinetten. Architect Bodon voegde er in 1972 een nieuwe vleugel aan toe. Die wordt vooral gekenmerkt door een uitgestrekt betonnen vloeroppervlak, voornamelijk geschikt voor het exposeren van contemporaine kunst.

Dan volgt in 1991 opnieuw een uitbreiding, ditmaal in de vorm van een glazen paviljoen in de achtertuin. Deze transparante aanbouw van architect Henket is speciaal bedoeld voor de archeologische collectie Van Beuningen-De Vriese en voor industrieel design. In datzelfde jaar wordt aan de voorzijde een entree gebouwd met museumwinkel en café.

Het Belgische architectenpaar Paul Robbrecht en Hilde Daem heeft die laatste toevoeging weer weggesloopt. Daarmee is rigoureuus afgerekend met het idee dat je museumpubliek moet lokken met een capuccino en een etalage vol hebbedingetjes. Dat het een juiste ingreep is, bewijst de nieuwe entree routing. Door de poort van het Van der Steurgebouw betreedt de bezoeker de fraaie binnenplaats, die tot voor kort dienst deed als parkeerterrein. De foeliekelijke noodkantoren die daar onder de luifel van Van der Steur stonden zijn ook gesneuveld onder de slopershamer om ruimte te maken voor het exposeren van sculptuur.

Niet alleen aan de buitenkant van het oor-

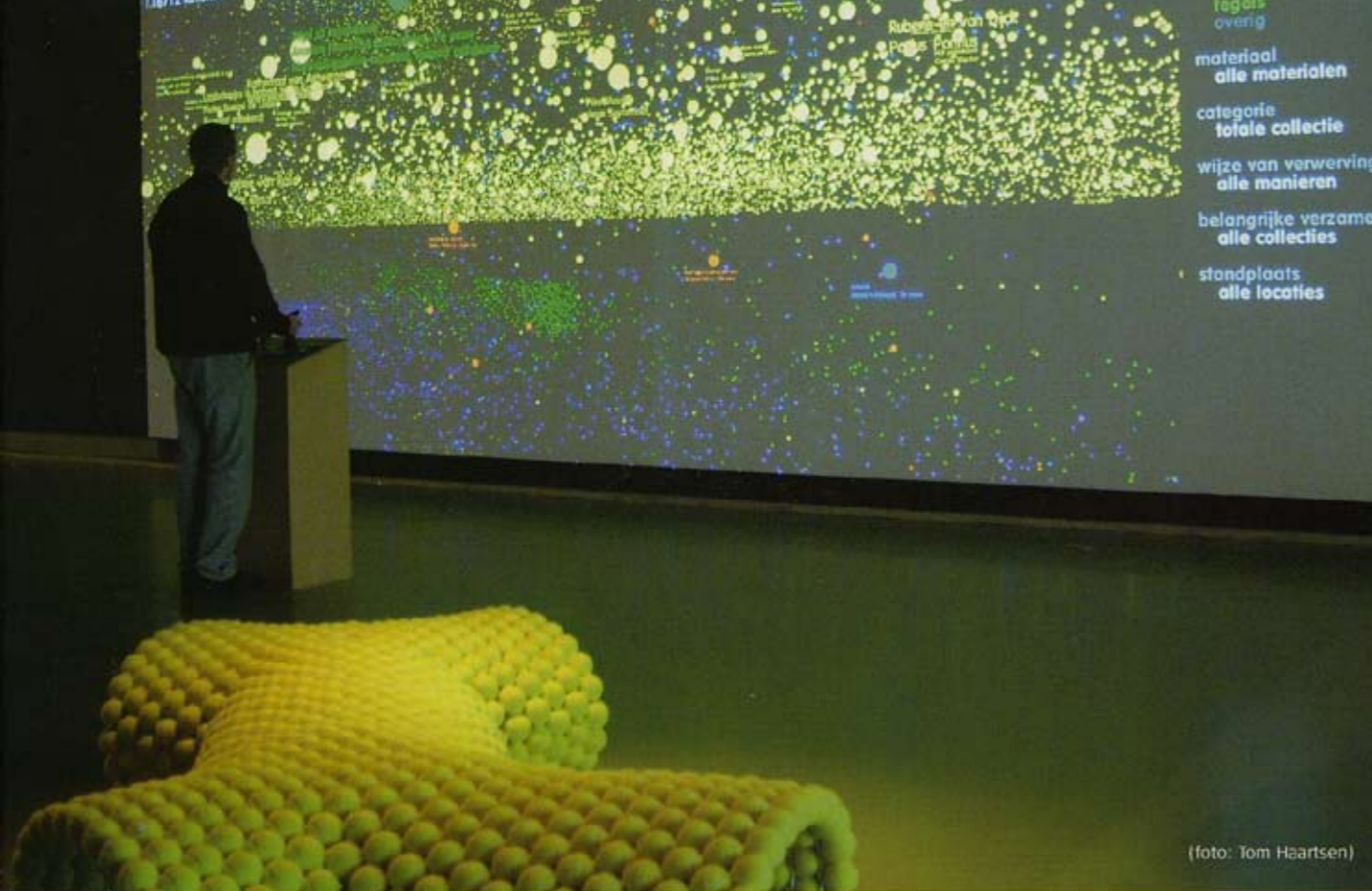
spronkelijke museum, maar ook in het interieur zijn de architecten puristisch tewerkgegaan. Latere toevoegingen, zoals valse wanden en verlaagde plafonds, hebben ze weggestript en geblokeerde doorgangen zijn opengebroken. De 'kunstburcht' van Van der Steur zal ook in de toekomst onderdak bieden aan de oude meesters en de hoogrepunten uit de periode 1750 tot 1930.

ingepakt

Moderne kunst vanaf de jaren dertig kwam er in de vaste opstelling van Boijmans tot nu toe tamelijk bekaaid af. De collectie kent vele topstukken, maar de ruimte ontbrak om die op permanente basis te tonen.

Het plaatsen van de panelen van kathedraalglas op de gevel (foto: Sander Huisman)

(foto: Tom Haartsen)

Digitaal depot

Het nieuwe Boijmans getuigt van een visie op de rol van het museum in de toekomst. Zo heeft de bibliotheek als toegankelijk kenniscentrum een zeer prominente plek gekregen in de nieuwe vleugel. Verder is er de introductie van het zogenoemde 'digitale depot', meteen na de nieuwe entree. Hier wordt het publiek geprikkeld om met geavanceerde middelen interactief in het immense depot van het museum te grasduinen. Als een soort bloemlezing uit de collectie hangen er zo'n zestig objecten dicht op elkaar aan zwarte wanden, theatraal uitgelicht. De bezoeker kan plaatsnemen achter een van de zes glazen platen die bij nader inzien enorme beeldschermen blijken te zijn. Zelfs een digibeet kan

met de touchscreens uit de voeten en daarmee verhalen, film- en geluidsfragmenten oproepen die betrekking hebben op getoonde werken. Een stuk opwindender dan de obligate beeldschermen waar musea in grossieren.

En dan is er ook nog een wonderlijk gadget dat wordt aangeduid als 'datacloud'. Op een grote wand worden alle objecten uit de collectie als stippen geprojecteerd. Samen vormen ze een soort galactisch stelsel waar je met behulp van een joystick doorheen kunt reizen. Het geeft een verrassend beeld van de enorme omvang en de samenstelling van de collectie. Alleen jammer dat als je inzoomt op een object je slechts de naam te zien krijgt en niet een afbeelding.

Om in die leemte te voorzien hebben de architecten de Bodonvleugel rondom als het ware 'ingepakt' met nieuwbouw. Meest in het oog springende element is de transparante nieuwe vleugel met glazen vlieswand, die het museum verbindt met de stad.

Door die toevoegingen is op de eerste verdieping een gloednieuw circuit van zalen en zaaltjes ontstaan. Het traject begint met een grote ruimte die volledig gewijd is aan het surrealisme. Daar zijn schilderijen te zien van onder meer Salvador Dalí en René Magritte. De presentatie wordt gecompleteerd met surrealistische objec-

ten, documenten en publicaties. In de volgende zalen komen stromingen als pop art, optical art, minimal art en conceptuele kunst aan de orde. Verder is op de begane grond van de nieuwe vleugel een hoge, lichte zaal gecreëerd voor grote, moderne sculptuur. Daar staan bijvoorbeeld *Grond* van Joseph Beuys en een geheel aan de nieuwe locatie aangepaste versie van *Wassende bogen* van Richard Serra. Met dit nieuwe circuit is Boijmans een van de zeldzame musea waar je onder één dak een adembenemende tocht door de kunsthistorie kunt maken van circa 1450 tot heden. Dat is absoluut een belangrijk resultaat van

de verbouwing. Verder moet zeker het nieuwe prentenkabinet genoemd worden, want ook op dat gebied heeft het museum vele schatten die nu eindelijk getoond kunnen worden in wisselende exposities.

Uit alles spreekt de opvatting van Robbrecht en Daem dat architectuur geen autonome kunstvorm is, maar een discipline die dienstbaar moet zijn. Lyrische kreten van bewondering zoals die in het nieuwe Van Abbe klonken, zijn in Rotterdam dan ook veel minder te verwachten. Hier geen verbluffende architectonische hoogstandjes, maar puristische, goed doordachte ingrepen die nergens de aan-

dacht van de geëxposeerde voorwerpen afleiden.

Toch zijn er wel kanttekeningen te plaatsen. Zo is het een raadsel waarom een museum dat zo met zijn schaarse ruimte moet woekeren, zo'n gigantisch vloeroppervlak opoffert aan een café-restaurant. De begane grond van het Henketpaviljoen was oorspronkelijk toch bedoeld voor een presentatie van modern design? Een andere vraag is wat de minimalistische opvatting van de architecten oplevert voor het exterieur. Natuurlijk, ze moesten de nieuwbouw als het ware met de schoenlepel tussen een monumentale villa en het oorspronkelijke museum manoeuvreren – een duivels moeilijke opgave. Maar ik vrees dat de voorgevel erg puriteins en flets uitpakt.

'Het ontstaan der dingen', 10 mei t/m 27 juli, Museum Boijmans Van Beuningen, Museumpark 18 -20, Rotterdam; di t/m za 11-17; MJK gratis. Catalogus € 27,50; www.boijmans.rotterdam.nl

Het ontstaan der dingen

Bij de heropening besteedt Boijmans onder meer aandacht aan een belangrijk verzamelgebied dat vooral onder directeur Wim Crouwel tot bloei is gekomen: design. Bijzonder van de expositie 'Het ontstaan der dingen' is dat niet het object centraal staat, maar het creatieve proces dat zich in het hoofd van de vormgever afspeelt. Naast industriële eindproducten, zijn er dus ook volop schetsen, hout- en piepschuimmodellen, filmpjes en andere voorstadia te zien.

De expositie presenteert een intrigerende mix van creativiteit en wetenschappelijkheid. Een fraai voorbeeld van dat laatste aspect zijn de röntgenfoto's die de Finse ontwerper Tapio Wirkkala maakte om te zien hoe zijn bestek *Zilvervleugel* (1955) in de hand lag. Het design is geïnspireerd op vogelbotjes en de vorm is ergonomisch aangepast aan de menselijke hand. Bij een andere categorie objecten slaat de balans in extremo door richting creativiteit. Het gaat om zogenoemde 'visionaire prototypes' die nooit bedoeld zijn om in productie te nemen, maar die ontwikkeld zijn uit behoefte aan experiment.

In die categorie valt de *Ford Concept Car* (1999) van Marc Newson. Hij ziet radicaal af van de traditionele eisen die aan een auto worden gesteld en focust zich volledig op functionaliteit en gebruiksvriendelijkheid. Het resultaat is een eye-opener. De voor- en achterdeur gaan beide vanuit het midden open. Door het ontbreken van een centrale deurstijl, is de auto verbazingwekkend toegankelijk. De draaibare 'vliegtuigstoelen' garanderen de passagier een ongekende bewegingsvrijheid.

De tentoonstelling presenteert circa 25 hoogtepunten uit de geschiedenis van de industriële vormgeving, van 1855 tot nu. De expositie is te zien in de grote Bodonzaal.

Wim Gilles, 'Scooterette', 1961-63
Joseph Beuys, 'Grond', 1981, gemengde techniek, 225 x 1200 x 350 cm

